

Αθήνα, 17 Απριλίου 2008
Αρ. Πρωτ. :1464.08.2.1
Χειριστές:
Ανδριανή Παπαδοπούλου
Τηλ: 210 72 89 630
Ελευθερία Μαυρομάτη
Τηλ.: 210 72 89 820
Φαξ: 210 72 89 643

ΕΠΕΙΓΟΝ

Προς
Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου
Κύριο Χαράλαμφο Κόκκινο
Επτανήσου 35
841 00 ΣΥΡΟΣ

Δήμαρχο Κω
Κ. Κυρίτση
Ακτή Κουντουριώτη 7
85300 Κως- Δωδεκάνησα

Θέμα: Προστασία/ Μετεγκατάσταση των αστέγων τσιγγάνων της Κω

Αξιότιμοι Κύριοι,

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο των εκ των νόμων 3094/2003 και 3304/2005 αρμοδιοτήτων του, εξετάζει την υπ' αριθ. πρωτ. 1464/30.1.2008 αναφορά περί κατεδάφισης των υφιστάμενων στην είσοδο της πόλης της Κω παραπηγμάτων καταυλισμού Ρομά, χωρίς προηγουμένως να έχει υποδειχθεί στους κατοίκους άλλος κατάλληλος χώρος για τη μετεγκατάστασή τους. Επιπλέον με την εν λόγω αναφορά καταγγέλλεται η άρνηση της Δημοτικής Αρχής Κω να προσφέρει την απαραίτητη για την επιβίωση των εν λόγω αστέγων κατοίκων βοήθεια έως ότου υπάρξει οριστική λύση για μετεγκατάστασή τους σε κατάλληλο χώρο. Σύμφωνα δε με πληροφορίες που μας περιήλθαν εντελώς πρόσφατα, η τοπική αστυνομική αρχή φέρεται να έχει δώσει ολιγοήμερη προθεσμία στον συγκεκριμένο πληθυσμό να εγκαταλείψει εκ νέου το χώρο στον οποίο έχουν τώρα εγκατασταθεί, χωρίς πάλι να τους υποδεικνύεται κατάλληλος χώρος μετεγκατάστασή τους.

Ιστορικό

Από τα υποβληθέντα στην Αρχή στοιχεία προκύπτει ότι στα μέσα του Ιανουαρίου 2008, με πρωτοβουλία του Δήμου Κω πραγματοποιήθηκε, σύμφωνα με το με ημερομηνία 22.1.2008 δελτίο

τύπου του Δήμου, «*απομάκρυνση αυθαιρέτων παραπηγμάτων που υπήρχαν στην είσοδο της πόλης, προκειμένου να γίνουν οι εργασίες για την διάνοιξη οδών της επέκτασης του σχεδίου πόλης*».

Από το περιεχόμενο της αναφοράς προκύπτει ότι τα προαναφερόμενα παραπήγματα (κατασκευασμένα με πρόχειρα υλικά από τους ίδιους τους τσιγγάνους) αποτελούσαν την μόνιμη κατοικία για περίπου 40-50 πολυμελείς οικογένειες (200 περίπου άτομα) τα τελευταία 4-5 έτη. Η καταστροφή των παραπηγμάτων και η διασπορά των ενοικούντων σε αυτά τσιγγάνων ελληνικής ιθαγένειας πραγματοποιήθηκε, όπως προαναφέρθηκε, χωρίς προηγουμένως να υποδειχθεί στους κατοίκους άλλος κατάλληλος χώρος για την μετεγκατάστασή τους, όπως προβλέπεται από την ισχύουσα νομοθεσία, με αποτέλεσμα την εγκατάστασή τους, αυθαιρέτως πάλι, σε διάφορα σημεία της περιοχής (αν οι πληροφορίες μας ευσταθούν, στο «Αυλικό» –περιοχή Λάμπη, στο «Μαρμαρωτό» πλησίον του χωριού Πύλη, κ.α.).

Το παραπάνω γεγονός πιστοποιείται και από την ίδια την ανακοίνωση του Δήμου Κω καθότι σε αυτή γίνεται αναφορά σε «*εξάντληση περιθωρίων διαλόγου με τους τσιγγάνους*» ενώ παράλληλα δηλώνεται ότι «η αρμοδιότητα ορισμού χώρου για την δημιουργία οργανωμένου καταυλισμού δεν είναι του Δήμου αλλά της Περιφέρειας» ενώ «ο Δήμος Κω δεν πρόκειται να δεχθεί την χωροθέτηση τέτοιας εγκατάστασης εντός των διοικητικών του ορίων».

Κατ' αρχάς ο Συνήγορος του Πολίτη, στερούμενος ενδεχομένως επαρκείς πληροφορίες σχετικά με καλόπιστες πρωτοβουλίες που έχει τυχόν λάβει η Δημοτική Αρχή, δεν μπορεί να αποφύγει να επισημάνει την έλλειψη διαλλακτικότητας των διατυπώσεων αυτών.

Περαιτέρω, στο πλαίσιο ευθύνης των Δήμων στα ζητήματα μέριμνας για την εγκατάσταση Ρομά, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει χρέος να επισημάνει με έμφαση την υποχρέωση ειδικής μέριμνας που υπέχουν ιδίως οι Δήμοι όσον αφορά πληθυσμούς διαβιούντες υπό καθεστώς κοινωνικού αποκλεισμού και ακραίας μειονεξίας όπως οι σκηνίτες τσιγγάνοι.

Πιο συγκεκριμένα: Όσον αφορά στην προστασία ευάλωτων ομάδων και την υπέρ αυτών λήψη θετικών μέτρων, ο νόμος 2790/2000 στο άρθρο 6 § 2, 3, ορίζει ότι:

*«Για την εκτέλεση **επείγοντων στεγαστικών προγραμμάτων αποκατάστασης των ομογενών** μπορεί, με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, να εγκριθεί τοπικό ρυμοτομικό σχέδιο...σε ίδιες εκτάσεις των φορέων ή των ομογενών...»*. Περαιτέρω, με την τροποποίηση του νόμου 2790/2000 δια του άρθρου 13 § 11 του Ν. 3212/2003 (Άδεια δόμησης, πολεοδομικές και άλλες διατάξεις θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας

και Δημοσίων Έργων), επεκτείνεται η θετική δράση της Πολιτείας καθόσον ορίζεται ότι, «Οι διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 6 του Ν. 2790/2000 εφαρμόζονται και για την **εκτέλεση επειγόντων στεγαστικών προγραμμάτων αποκατάστασης ειδικών κοινωνικών ομάδων**, σε εκτάσεις που διατίθενται από το Δημόσιο, τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή άλλα Ν.Π.Δ.Δ., ή σε εκτάσεις ιδιοκτησίας των προσώπων που υπάγονται στην κοινωνική ομάδα. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Οικονομίας και Οικονομικών, και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, καθορίζονται η διαδικασία και τα κριτήρια για την παραχώρηση οικοπεδικών εκτάσεων στους δικαιούχους».

Σαφέστατα δε, με την ακόλουθη προσθήκη, στις «ειδικές κοινωνικές ομάδες» συμπεριλαμβάνονται και οι Ρομά, καθόσον, σύμφωνα με το νόμο 3448/2006 άρθρο 34 § 1 «Στην έννοια των ειδικών κοινωνικών ομάδων της παρ. 11 του άρθρου 13 του ν. 3212/2003 (ΦΕΚ 308 Α'), για την εκτέλεση επειγόντων στεγαστικών προγραμμάτων αποκατάστασής τους, **περιλαμβάνονται και οι Έλληνες Τσιγγάνοι**».

Επιπλέον οι Δήμοι, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, κατά το άρθρο 75 του Δ.Κ.Κ. (Ν. 3463/2006), περί στήριξης οικονομικά αδύνατων δημοτών «με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης...» κ.λπ. σε αυτούς, σε συνδυασμό με τις γενικότερες διατάξεις περί θετικών δράσεων για τις ομάδες που μειονεκτούν (Ν. 3304/05, άρθρο 21, παρ. 4Σ.), οφείλουν να μεριμνούν για την επίλυση τέτοιου είδους κρίσιμων βιοτικών προβλημάτων.

Τέλος, η ως άνω αρμοδιότητα των Δήμων εξειδικεύεται με τη ρύθμιση που εισάγει η ΚΥΑ Γ.Π.23641, ΦΕΚ Β-973/2003, τροποποιητική της Υγειονομικής διάταξης Α5/696/83 «για την οργανωμένη εγκατάσταση πλανοδίων», σχετικά με την υποχρέωσή τους για την άμεση βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ομάδων αυτών ειδικά σε θέματα υγιεινής, βάσει της κοινής Υπουργικής Απόφασης. Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 2 της ως άνω απόφασης «**Μέχρι την ρύθμιση των θεμάτων που αφορούν στην μόνιμη εγκατάσταση των ανωτέρω επιτρέπεται η προσωρινή εγκατάσταση αυτών εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις των επομένων άρθρων**». Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 3 «**Δεν επιτρέπεται σε κανέναν σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις η έστω και προσωρινή εγκατάσταση σε περιοχές που μπορεί να επηρεάσουν τη δημόσια υγεία...**», ενώ σύμφωνα με το άρθρο 4 «**Η οργάνωση και εποπτεία της λειτουργίας των εγκεκριμένων χώρων εγκαταστάσεως γίνεται από τον Δήμο ή Κοινότητα**».

Υπενθυμίζεται δε ότι, με βάση την κείμενη νομοθεσία (και κυρίως την ΚΥΑ Γ.Π/23641, ΦΕΚ Β' 973/15.07.2003), ερμηνευόμενη σύμφωνα με το Σύνταγμα, αλλά και τις κατευθυντήριους της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, **η τυχόν ανάγκη μετακίνησης του πληθυσμού αυτού δεν θα ήταν δυνατόν σε καμία περίπτωση να ικανοποιηθεί δια της υποχρεωτικής απομάκρυνσής τους παρά μόνον εφόσον τους υποδεικνύεται η μετεγκατάστασή τους σε συγκεκριμένο προκαθορισμένο χώρο, κατάλληλο για το σκοπό αυτό και**

κατάλληλα διαμορφωμένο σε υποδομές, ώστε να ανταποκρίνεται σε βασικές προδιαγραφές, προσωρινής, έστω, αξιοπρεπούς διαβίωσης.

Εκτιμήσεις του Συνηγόρου του Πολίτη

Συνεπώς, προκειμένου ο Δήμος Κω να εφαρμόσει την ισχύουσα νομοθεσία, οφείλει να προβεί σε άμεσες ενέργειες ανακούφισης της παρούσας θλιβερής κατάστασης αλλά και σε άμεσο σχεδιασμό μακρόπνοης λύσης σχετικά με τη μετεγκατάσταση και την ομαλή διαβίωση των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων εντός των διοικητικών του ορίων και ανεξαρτήτως από τη δημοτολογική τους κατάσταση.

Πιο συγκεκριμένα, στις ενέργειες αυτές, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 της Γ.Π/23641/2003 ΚΥΑ, περιλαμβάνεται ο προσδιορισμός κατάλληλου χώρου μετεγκατάστασης Ρομά, ο οποίος διενεργείται βάσει των προαναφερόμενων διατάξεων και υλοποιείται με απόφαση του αρμόδιου Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, μετά από εισήγηση της ειδικά προβλεπόμενης εκεί για το σκοπό αυτό Επιτροπής, που αποφασίζει μετά από σχετική πρόταση του δημοτικού συμβουλίου του Δήμου, στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται η υφιστάμενη εγκατάσταση. Κατά δε την παρ. 2 του ίδιου άρθρου, σε περίπτωση αδράνειας του Δήμου που υπερβαίνει τον ένα μήνα από την πρόσκλησή του να υποβάλλει σχετική πρόταση, στην θέση αυτού υποκαθίσταται ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας και η διαδικασία εξακολουθεί με μόνη την πρωτοβουλία του.

Η νόμιμη οδός επομένως για την αντιμετώπιση του προβλήματος μετεγκατάστασης τσιγγάνων του Δήμου Κω είναι άμεση ενεργοποίηση της προβλεπόμενης από την ΚΥΑ Γ.Π/23641/2003 διαδικασίας για την ασφαλή μετεγκατάσταση του πληθυσμού αυτού σε χώρο κατάλληλα διαμορφωμένο ώστε να ανταποκρίνεται στις κατά νόμον οριζόμενες προδιαγραφές αξιοπρεπούς διαβίωσης και υγιεινής.

Παράλληλα, υπογραμμίζουμε την ανάγκη ιδιαίτερης μέριμνας για την αντιμετώπιση των επειγουσών στεγαστικών αναγκών αλλά και την επιβίωση (τρόφιμα, νερό, καθαριότητα, αποχωρητήρια, κτλ.) των αστέγων κατά το μεσοδιάστημα της μόνιμης μετεγκατάστασής τους, καθόσον, σύμφωνα με τις πληροφορίες που λάβαμε ήδη δημιουργούνται προβλήματα τόσο στις τουριστικές επιχειρήσεις πλησίον των οποίων διαμένουν και επαιτούν οι τσιγγάνοι, όσο και στις σχέσεις των τσιγγάνων με τους μη Ρομά περιοίκους τους.

Σε κάθε περίπτωση όμως, για την εκδήλωση της επιβαλλομένης από το Σύνταγμα, τις Διεθνείς Συμβάσεις προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων και την λοιπή κείμενη νομοθεσία, μέριμνας για την αποκατάσταση και κοινωνική ένταξη του πληθυσμού των Ρομά, απαιτείται πρωτίστως η αποφυγή μέτρων και ενεργειών, ιδίως απειλών και βίαιων απομακρύνσεων, ώστε να διασφαλισθεί αφ' ενός η διαβίωση αυτών υπό συνθήκες προσωρινής μεν αλλά αξιοπρεπούς εγκατάστασης, αφ' ετέρου όμως να μην υπονομευθεί το κλίμα καλής πίστης και συνεννόησης που είναι αναγκαίο για την ομαλή διεξαγωγή της διαδικασίας. Θα συμφωνήσετε, πιστεύουμε, ότι οι διατυπώσεις του δελτίου τύπου του Δήμου σας δεν φαίνεται διόλου να συμβάλουν στην κατεύθυνση αυτή.

Συμπεράσματα

Εν όψει των συγκεκριμένων περιστάσεων παρίσταται επιτακτικώς αναγκαίο να αποφευχθεί οποιαδήποτε υλική ενέργεια διοικητικού καταναγκασμού ή απειλή τέτοιας που θα είχε ως αποτέλεσμα την αναγκαστική απομάκρυνση ή σαφέστερα, εκδίωξη του συγκεκριμένου πληθυσμού. Υποχρεωτική μετακίνηση θα νοείτο εν προκειμένω μόνο εφ' όσον προηγείτο η υπόδειξη κατάλληλου χώρου αξιοπρεπούς εγκατάστασης, έστω και προσωρινής. Εξ' ου και η πιεστική ανάγκη ενεργοποίησης των διαδικασιών εξεύρεσης χώρου. Σε διαφορετική περίπτωση, η επισπεύδουσα δημόσια αρχή, είτε πρόκειται για τον ίδιο τον Δήμο είτε για αστυνομικά όργανα των οποίων έχει ζητηθεί η συνδρομή, θα προέβαιναν σε παράβαση της υποχρέωσης τους μέριμνας προς ευαίσθητες κοινωνικά ομάδες και της υποχρέωσης σεβασμού της αξίας του ανθρώπου (άρθρο 1. παρ. 2. του Συντάγματος).

Κατόπιν όλων αυτών των εξαιρετικά πιεστικών πτυχών του ζητήματος μετεγκατάστασης των τσιγγάνων που διαβιούν επί σειρά ετών στο Δήμο Κω, επιτρέψτε μας να επισημάνουμε:

- A) Την ανάγκη εξεύρεσης, το ταχύτερο δυνατόν, διαθεσίμων για τη δημιουργία εγκατάστασης γαιών.
- B) Την παράλληλη ανάγκη άμεσης και σταθερής επικοινωνίας με την Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου για την διαπίστωση τυχόν διαθεσιμότητας κατάλληλων κρατικών γαιών στην ευρύτερη περιοχή καθώς και με τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου ΠΕΧΩΔΕ για τη διαθεσιμότητα οικίσκων ή άλλου υλικού αποκατάστασης αστέγου πληθυσμού.
- Γ) Την ανάγκη εντατικής και συντονισμένης συνεργασίας των αρμοδίων υπηρεσιών του Δήμου Κω καθώς και της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Δωδεκανήσου για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση άμεσων μέτρων για την εγκατάσταση προσωρινής υποδομής υγιεινής, την παροχή βασικών υπηρεσιών υγείας και την εν γένει προστασία της δημόσιας υγείας

καθώς και την ανάσχεση υπερβολών στην ανάπτυξη οχληρών δραστηριοτήτων, μέχρι να πραγματοποιηθεί η μετεγκατάσταση του πληθυσμού του καταυλισμού που τώρα έχει διασπαρεί σε διάφορα σημεία εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Κω και τυχόν όμορων Δήμων.

Δ) Την ανάγκη να ληφθούν σοβαρά υπ' όψιν κατά τον προσδιορισμό των κριτηρίων καταλληλότητας του χώρου μετεγκατάστασης τα χαρακτηριστικά του βιοπορισμού των μελών της συγκεκριμένης ομάδας Ρομά, αλλά και οι εν γένει προτιμήσεις τους μεταξύ εναλλακτικών προοπτικών, ώστε η όποια λύση προκριθεί να διαθέτει σοβαρές πιθανότητες βιωσιμότητας αλλά και να τονωθεί το αίσθημα υπευθυνότητας και συμμετοχής των προσώπων που οι αποφάσεις αυτές άμεσα αφορούν. Για τον σκοπό αυτό είναι δε περαιτέρω αναγκαία η διασφάλιση της ομαλής και πειστικής επικοινωνίας μαζί τους.

Με τη βεβαιότητα ότι συμμερίζεστε την ανησυχία μας αλλά και την αισιοδοξία μας για την επίτευξη του δύσκολου αυτού σκοπού, παραμένουμε στη διάθεσή σας για κάθε διευκρίνιση ή συνεργασία. Σας παρακαλούμε δε να μας ενημερώσετε, το ταχύτερο δυνατόν, για τις ενέργειες στις οποίες έχετε προβεί ή προτίθεσθε να προβείτε τόσο για την άμεση παροχής βοήθειας, εφόσον υφίσταται τέτοια ανάγκη, για την επιβίωση των αστέγων, που περιήλθαν σε αυτή την κατάσταση λόγω της προαναφερόμενης εκδίωξης και καταστροφής των παραπηγμάτων τους, όσο και για τη μετεγκατάστασή τους σε άλλο κατάλληλο χώρο.

Ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τη συνεργασία.

Με τιμή,

Ανδρέας Τάκης – Χρύσα Χατζή
Βοηθοί Συνήγοροι του Πολίτη

Κοινοποίηση:

1. Κύριο Πρ. Παυλόπουλο
Υπουργό Εσωτερικών
Σταδίου 27,
101 83 ΑΘΗΝΑ

2. Κύριο Αθ. Νάκο
Υφυπουργό Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης & Αποκέντρωσης
Σταδίου 27
105 59 – ΑΘΗΝΑ

3. Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης & Αποκέντρωσης
Γενική Δ/ση Αναπτυξιακών Προγραμμάτων
Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης
5^{ος} Όροφος, Σταδίου 27

4. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου
Νομάρχη
Μαχαίριδη Ιωάννη
Πλατεία Ελευθερίας (Διοικητήριο)
85100 Ρόδος

5. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου
Διεύθυνση Υγείας και Δημόσιας Υγιεινής
Τμήμα Υγειονομικού Ελέγχου
Πλατεία Ελευθερίας (Διοικητήριο)
85100 Ρόδος

6. Πρόεδρο
Συλλόγου Ελλήνων Τσιγγάνων Ρομ Βορείου Συγκροτήματος Δωδεκανήσου
Κ. Νίκο Μήτρου

7. Κυρία ***